

Ani L'Dodi V'Dodi Li (Mijn liefste is van mij en ik ben van hem)

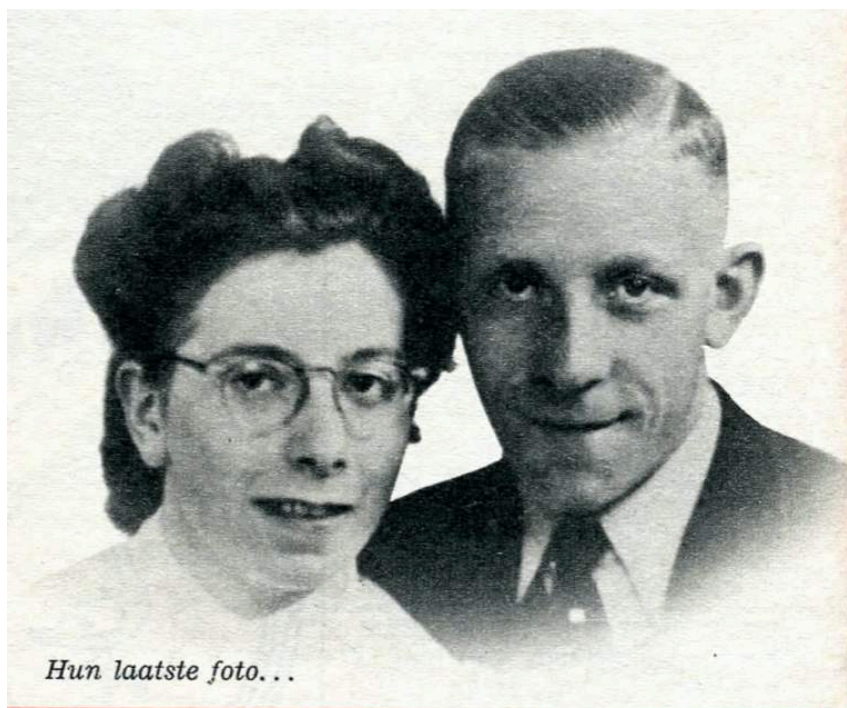
Carla de Leeuw zal deze zin in het Hebreeuws zachtjes gefluisterd hebben. Gewoon ergens in Meppel op een bankje in het plantsoen. In Amsterdam ergens in de buurt van de Scheldestraat 62 1 hoog. Misschien heeft zij deze zin wel geschreeuwd in de trein van Westerbork naar Auschwitz, of in de gaskamer toen zij vermoord werd. Met "Mijn Liefste" bedoelde ze Willem Kel. Een beantwoorde liefde tussen een joods meisje en een marktkoopman uit Meppel. De kracht van de liefde die uiteindelijk eindigt in de gaskamers van Auschwitz.

Tussen februari 1941 en september 1944 zijn uit Nederland meer dan 107.000 joden en 245 Sinti en Roma gedeporteerd. Van hen overleefden slechts 5200 joden en 30 Sinti en Roma de concentratie- en vernietigingskampen van de Nazi's. Nog eens 2400 joden gingen op andere wijze aan de vervolging van de Holocaust ten onder. De muren van het Namenmonument in Amsterdam dragen de vier Hebreeuwse letters die het woord "Le'zecher" vormen, wat "in herinnering aan" betekent. Er is geen steen voor Willem op het Namenmonument maar hij staat wel in het boek "De 102.000 Namen", als herinnering.

Hoe kan het dat een niet jood uit Meppel in een trein heeft gezeten op weg naar Auschwitz, en dat hij daar, volgens bronnen op 30 september 1942 is vermoord.

Een reconstructie, Le'zecher Willem Kel en Carla de Leeuw.

Het verhaal begint met blanco stuk papier. De woorden die je over Willem en Carla wilt schrijven komen niet omdat je niet weet waar je moet beginnen. Is het een liefdesverhaal, een nachtmerrie? Wat zijn de feiten? Doe je recht aan Willem en Carla als je hun een stem geeft? Je hebt ze immers nooit horen praten. Mag je de historie interpreteren op basis van aannames die weer gebaseerd zijn op de kennis en interpretaties. We waren er niet bij. Toch geven de weinige documenten die er zijn een beeld van wat er in het bewuste jaar 1942 moet zijn gebeurd. Vast staat dat Willem en Carla verliefd zijn. Willem de ruwe bolster blanke pit die voor niemand opzij gaat. Carla, als je haar op de foto ziet, een zacht lief meisje. Maar wel met een eigen wil. Kijk maar eens naar die ogen. Willem en Carla zijn verliefd. Ze willen samen zijn. Ze zoeken elkaar dan ook regelmatig op. Ook als de afstanden steeds groter worden. Willem wil Carla blijven zien.

Carla de Leeuw

Carla de Leeuw is geboren op 14 juni 1920 als dochter van Salomon de Leeuw en Vogeltje van de Rhoer. Carla was de oudste van drie kinderen. Ze had nog een zusje Mathilde (Tilly), geboren op 24 september 1922 en een broer Mozes, geboren op 7 oktober 1925. Vader Salomon was musicus en dat was waarschijnlijk ook de reden dat de familie tussen 1920 en 1934 op verschillende plaatsen heeft gewoond. Volgens de persoonskaart van Carla komen ze op 28 mei 1934 terug in Meppel en gaan ze wonen op de Grote Kerkstraat 26. Later verhuizen ze naar een groter pand op de Grote Kerkstraat 21.

1) Naam de Leeuw-- Carla--	2) Geboortedatum 14 Juni 1920	3) Geboorteplaats Meppel D	4) Nationaliteit Ned	5) Burger (Ned)
6) van Salomon-- van de Rhoer, Vogeltje--	7) gebr. nr 3 Jul 95	8) gebr. nr 19 Jun 95	9) Huwelijk verbonden Ja Ne	
10) Geboortenaam en 10) Voornamen	11-12) Geboren	13) Huwelijk gesloten	14-15-16) Huwelijk ontbonden	
17) Digt, rangrijke	18) Gemeente en adres	19) 20)	21)	22)
9Dec30 2Nov31 1Mei34 28Mei34 6Jul40	ZWOLLE LONNEKER Gronweg L207 Rijksweg 119 ENSCHEDA Annvst Meppel Grkerkstr 26 Iden 21	8Jun42 4Jan43	ASD Scheldestr 62 DUITSCHLAND	

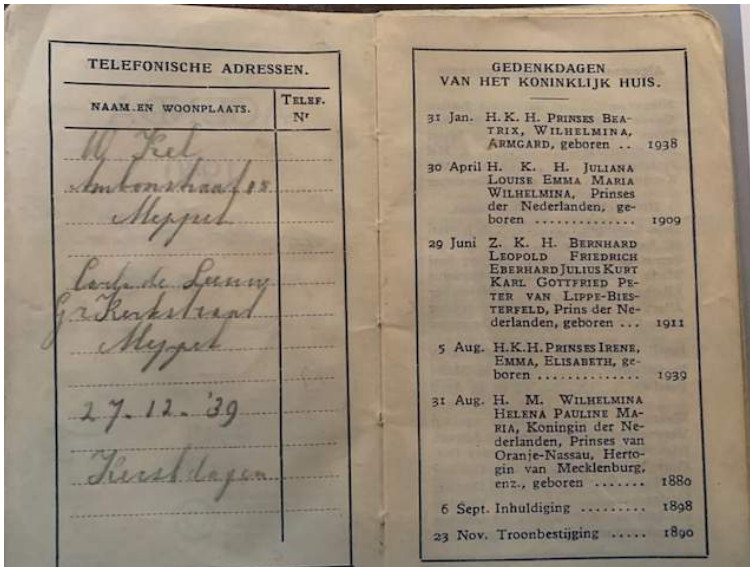
Meppel heeft voor de Tweede Wereldoorlog een relatief grote en actieve joodse gemeenschap. De synagoge staat in de Touwstraat. De familie de Leeuw behoren niet tot de orthodoxe joden en zijn waarschijnlijk geen trouwe synagoge gangers. Dit komt ook omdat Sam de Leeuw, de vader van Carla, musicus was. Hij was violist, en trad op in de amusements sector. Dat betekende dat hij ook op de vrijdagavond en zaterdag vaak moest optreden. Er moest geld verdiend worden en deze dagen waren voor een musicus belangrijk. De familie de Leeuw had een kleine winkel in muziekinstrumenten en grammofoonplaten. Deze winkel werd een belangrijke bron van inkomen, want eind 1941 werd het voor de joden verboden om op te treden (verordening 211/1941 van de Kultuurkamer). In januari 1941 moesten alle Joodse inwoners van Nederland zich laten inschrijven. In Meppel worden in totaal 294 Joodse inwoners volgens verordening 6/1941 ingeschreven. Ook Carla de Leeuw met het adres Grote Kerkstraat 21, Meppel, winkeljuffrouw. Waarschijnlijk werkte Carla als bediende in de winkel van haar vader. Carla blijft niet in Meppel. In 1942 vertrekt zij naar Amsterdam, naar familie, en gaat wonen aan de Scheldestraat 62 1 hoog. Daar krijgt zij een dienstbetrekking bij de familie Rozenberg.

Voor direct gevraagd in klein
gezin (man, vrouw en kindje)
een meisje 2161
voor dag en nacht. Rozenberg,
Scheldestr. 62, belét., tel. 93259

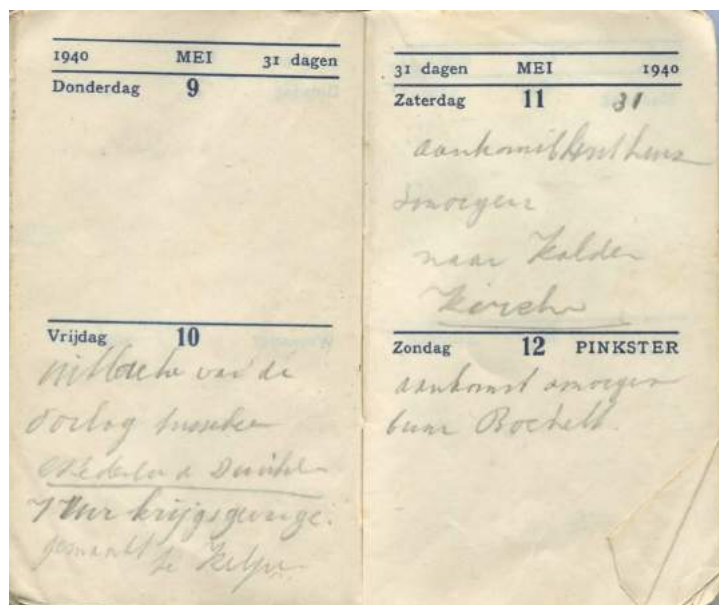

Willem Kel

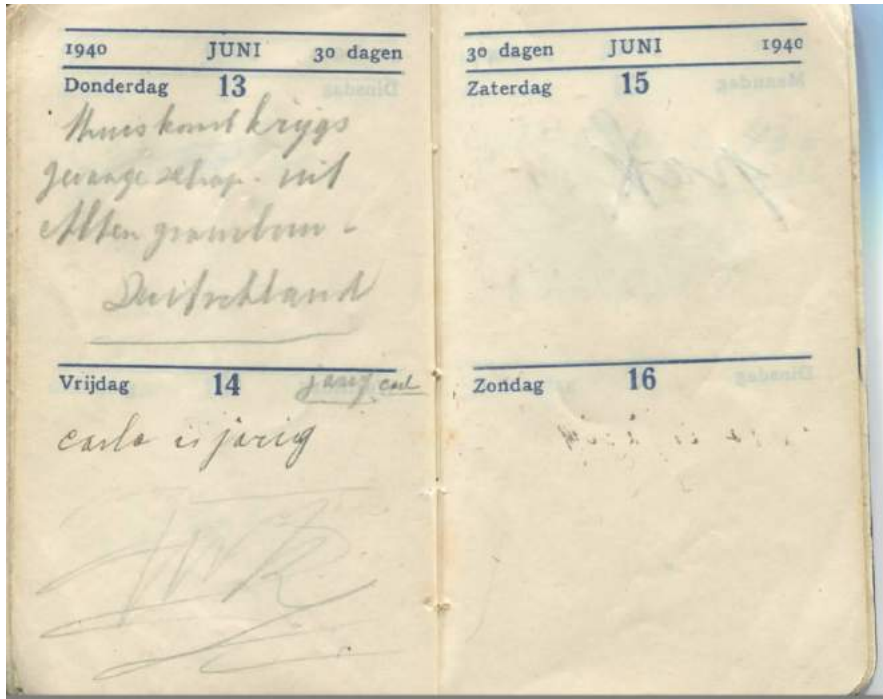
Willem is geboren op 21 april 1919 in Meppel als zoon van Johannes Kel en Roelofje Lier. Willem komt uit een groot gezin. Het gezin vestigde zich in 1911 in Meppel en woont aan de Riouwstraat 2. Willem hield in 1940 een zakboekje bij en daaruit blijkt dat het gezin in 1939 aan de Ambonstraat 15 in Meppel woont.

Willem is een typische voorbeeld van blanke pit en ruwe bolster. Hij is niet op zijn mondje gevallen en is recht voor zijn raap. Hij komt uit een hardwerkende familie. Alles wordt aangepakt om geld te verdienen. Tot aan het begin van de Tweede Wereldoorlog is hij marktkoopman. Door de Duitse agressie en oorlogsdreiging komt er op 28 augustus 1939 een algehele mobilisatie. Uiteindelijk komen er 300.000 manschappen onder de wapenen. Willem Kel komt een paar maanden eerder in dienst, maart 1939 in lichte 1939-II. Hij wordt ingedeeld bij het 19e Regiment Infanterie. Dit regiment wordt gelegerd bij de Grebbeberg. Wat er precies met Willem gebeurd is in de eerste dagen van de oorlog is niet geheel duidelijk. Willem die bij de 19 R.I. zit wordt op 10 mei, volgens zijn zakboekje, om 7 uur s' avonds krijgsgevangen gemaakt te Kelpen. Gezien de route die hij daarna aflegt is dit waarschijnlijk Kelpen-Oler een gehucht tussen Weert en Roermond. Meer dan 130 km zuidelijk van de Grebbeberg.

's Morgens op 11 mei wordt hij naar Kaldenkirchen in Duitsland gebracht en 12 mei arriveert hij in Bocholt. Daarna zegt zijn zakboekje niets meer tot 13 juni 1940. Hij komt dan thuis uit krijgsgevangenschap via Altengrabow. Altengrabow of ook wel Stalag XI-A (ook bekend als Stalag 341) was een Duits krijgsgevangenkamp. In het kamp zaten krijgsgevangenen uit verschillende landen. Het was een doorgangskamp, om ingezet te worden als Arbeitskommando. Op 1 januari 1945 stonden er in Altengrabow 60.000 krijgsgevangen geregistreerd.

Volgens zijn zakboekje komt hij dus van uit Altengrabow terug naar Meppel. Maar heeft hij daar wel al die tijd gezeten? Er is namelijk ook een krijgsgevangenkaart van Willem uit Neubrandenburg. Normaal krijgt een dergelijke kaart een nummer. In dit geval staat er verder niets op dan alleen zijn naam. Wel is te lezen, dat er in Bocholt (Stalag VI-F) geld van hem is afgenomen. Bocholt was een Durchgangslager voordat ze naar hun definitieve kamp gingen. In het geval van Willem Kel is dat dus blijkbaar Stalag XI-A Altengrabow geworden.

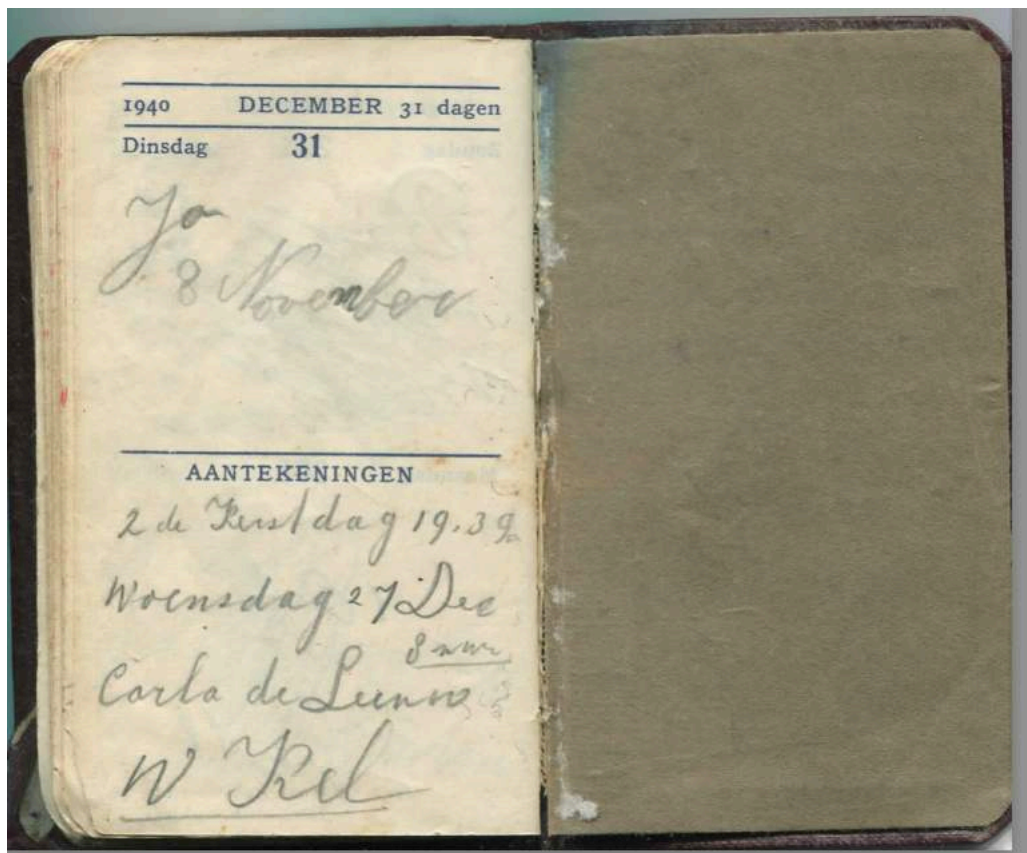
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	
Personalkarte II: Wirtschaftliche Angaben		Weisung der Weisungsstelle Nr. _____														Stagione (Währungsstelle und Sonst.)											
Kriegsgefangenenlager: Stalag XI A		Ort: Neubrandenburg																									
Name	Name:	Kel																									
	Vorname:	Willem																									
	Geboortedag und -ort:	Meppel, D.																									
	Staatsangehörigkeit:	Niederlande																									
		Dienstgrad: Wdms														Beruf: UP											
		Stand der Arbeitsfähigkeit:																									
a) Private Gelbmittel																											
Datum	Dem Kriegsgefangenen abgenommenes Geld in Reichsmark	Hilfszahlungen in Reichsmark		Suldbetrag in Reichsmark		Hierbei ausbezahlt in Reichsmark		Sonderausgaben in Reichsmark		Anrechnungsdokument des Subkassenbesitzers																Anrechnungsdokument des St.-Bes.	
	10		10		10		10		10		Geld von Stalag VI-F übergeben																10
b) Abgenommene Wertgegenstände																											
Datum	Haben-Druck		Haben-Druck		Haben-Druck		Haben-Druck		Anrechnungsdokument des Subkassenbesitzers																Anrechnungsdokument des St.-Bes.		
Benden																											

Een dag voor de verjaardag van zijn vriendin Carla de Leeuw komt Willem dus terug uit krijgsgevangenschap. 14 juni 1940 wordt Carla 20 jaar. Willem en Carla krijgen onverwachts de kans aan het begin van de oorlog om samen te zijn, om samen de verjaardag van Carla te vieren. Ondanks dat Nederland bezet is, en het vooruitzicht voor de joodse bevolking afschrikwekkend is, zijn ze positief. Ze hebben voor elkaar gekozen, ze willen zich gaan verloven. Althans als de vader van Carla toestemming geeft. De wildebras Willem en het rustige meisje Carla kiezen voor elkaar en voor de toekomst.

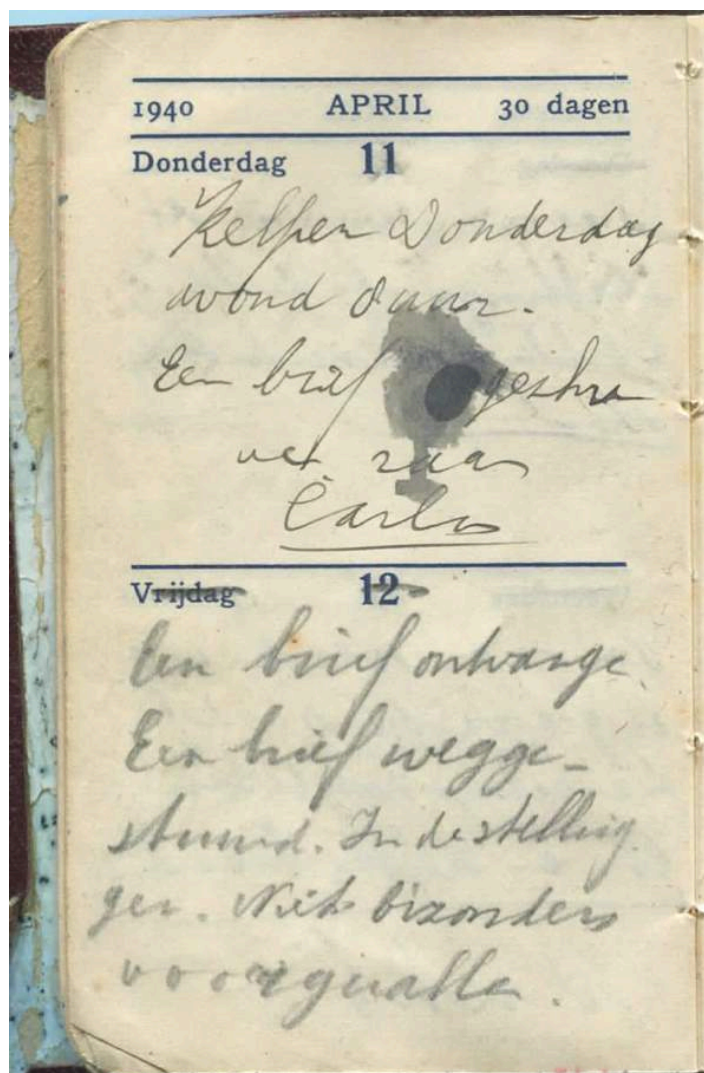
Carla en Willem de ontmoeting

Als jonge jongen gaat Willem naar de Vledderschool in de Vledderstraat. Het is ongeveer 5 minuten lopen vanaf de Ambonstraat 15 waar hij samen met zijn ouders en broers en zusters woont. Carla woont in de Grote Kerkstraat. Er is geen joodse school in Meppel en omdat haar ouders niet orthodox zijn is het voor de familie geen probleem dat Carla ook naar de Vledderschool gaat. Van haar huis slechts een paar minuten lopen. Willem is groot, sterk en heeft al heel veel bravoure voor zijn leeftijd. Om Willem een beetje te leren kennen is het goed om te woorden van een van zijn onderwijzers dhr. A. Koops te citeren: "Toen ik hem pas in de klas had, kon hij erg lastig zijn. Ik gaf hem kleine werkjes. Zoals de boeken wat ordenen en dergelijke dingen. Daarmee had ik hem helemaal gewonnen. Toen ik eens een week met griep thuis zat, kwam hij iedere dag vragen hoe het met me ging. Hij had trouwens iets trouw, ja, dat had hij als kind al". Willem zat een paar klassen hoger dan Carla en het is onwaarschijnlijk dat ze op school al oog voor elkaar hadden. Ze waren toen nog zo jong, en een jongen uit een van de hogere klassen had toen zeker geen oog voor meisjes uit de klas 4 of 5. Meidengek was toen echt al een scheldwoord.

Het is zeker dat Carla en Willem elkaar hebben leren kennen bij de Korfbalclub MKC waar beiden speelden, terwijl Willem ook lid is van de voetbalclub MSC. Willem staat in het seizoen 1935/1936 voor het eerst op de ledenlijst. Er is niets of weinig bekend hoe de liefde tussen die twee is opgebloeid maar het is duidelijk dat ze zeker in de jaren 1938/1939 tot elkaar zijn gekomen. Het bewijs is daarvan te vinden in het zakboekje van Willem waarin hij aangeeft dat hij op 27 december 1939 om 8 uur naar Carla gaat.

Het is duidelijk dat Willem vol is van Carla. Als hij opgeroepen wordt als dienstplichtig soldaat maakt hij aantekeningen in zijn zakboekje, en gaat zo vaak als het kan op verlof naar Meppel. Naar zijn Carla. Hij schrijft brieven, maar krijgt ook regelmatig antwoord van Carla. Een maand voor uitbreken van de oorlog schrijft hij nog een brief aan Carla en ontvangt een dag later een brief uit Meppel.

Dan is het stil. Willem wordt gevangen genomen en verdwijnt richting Duitsland. De periode van elkaar leren kennen tot 10 mei 1940 is weinig bekend. Familie en vrienden leggen in de jaren na de oorlog de puzzel in elkaar. In de Libelle van 5 mei 1962 staat:

“.....Allemaal weten ze iets; in de huiskamers van zijn familieleden wordt het grootste deel van de puzzel gelegd, vrienden en vriendinnen passen kleine stukjes aan, een oud agent van politie en een lid van de Meppelse Korfbal club vullen opengebleven plaatsen in en de puzzel lijkt compleet te zullen worden. Het is mogelijk iemand te leren kennen door gesprekken alleen”.

Juni 1940 - Juni 1942 Meppel

Willem komt op 13 juni 1940 terug uit het krijgsgevangenschap. Zijn overgave op 10 mei aan de Duitsers en de maand krijgsgevangenschap heeft van hem geen gebroken man gemaakt. Integendeel zou men zeggen. In de eerste maanden na de overgave aan Duitsland hadden veel Nederlanders de neiging om de bezetter niet teveel voor de voeten te lopen, en men wilde snel weer overgaan tot de orde van de dag. Bij Willem lag dat anders. Hij had een wrok tegen de bezetter, en eigenlijk nog meer tegen de Nederlanders die heulden met de vijand. Het is een bekend verhaal in Meppel dat hij ruzie kreeg met een NSB'er die het weekblad Volk en Vaderland aan de man probeerde te brengen. Willem kende iedereen in Meppel en hij kende ook degene die fout waren. Ze liepen wel eens een straatje om als Willem in de buurt was op weg naar de markt of naar Carla.

Willem krijgt het niet alleen aan de stok met Meppelers die sympathie hadden voor de bezetter, maar ook in het gezin Kel is er onrust. Broer Peter, geboren op 4 november 1910 in Ede, kijkt geheel anders naar de bezetter dan Willem. Peter Kel verdiept zich in de nazi-ideologie en ontwikkelt een gedachtegoed die haaks staat op die van Willem. Het zal regelmatig tot heftige discussies hebben geleid in huize Kel aan de Ambonstraat in Meppel.

Op 1 juli 1940 worden de eerste maatregelen aangekondigd tegen de Joodse gemeenschap. Het begint relatief onschuldig. 6 september 1940 geen joden meer in overheidsdienst, 14 september 1940 geen joden meer op de Amsterdamse markt. 7 januari 1941 geen joden meer in de bioscopen. 10 januari 1941 registratie. Zo gaat het door. Elke maand wel een nieuw verordening die het voor de joden steeds lastiger maakt. De beslissingen worden in Den Haag en Amsterdam gemaakt en sijnepelen in het begin maar mondjesmaat door in Meppel. Geert Wisman die in 1940 aantreedt als burgemeester zorgt er voor dat ook de maatregelen uitgevoerd worden in Meppel. Er ontstaat veel onrust onder de joodse inwoners maar ook onder de niet joden. Burgemeester Wisman en zijn collega's uit de omgeving maken in een mededeling in het orgaan Landbouw en Maatschappij op 24 januari 1941 de bevolking duidelijk dat "...ingezetenen hunner gemeente met klem aan om zich zorgvuldig te onthouden van elke gedragingen, in welken vorm ook, welke gericht is tegen de Bezettende Overheid". Wisman wordt na de oorlog veroordeeld tot 5 jaar gevangenschap.

Voor Willem betekenen deze verordeningen en het letterlijke opjagen van de joodse medeburgers een ommekeer. Hij heeft in de gaten dat Carla en haar familie in een lastig parket komen te zitten en dat al de maatregelen die opgelegd worden door de bezetter hen wel eens fataal kan worden. De berichten die hij te horen krijgt zijn slecht, ook de verhalen die uit Duitsland komen van families van de Joden die in Meppel wonen zijn schrikbarend. Willem ziet in dat zijn woede tegenover de bezetter geen zin heeft. Hij gaat pal voor de familie de Leeuw staan en probeert hen te helpen waar mogelijk. De vader van Carla is niet echt blij met de liefde die er tussen Carla en Willem is opgebloeid. Trouwen in de Joodse traditie was voor hem eigenlijk een must. Trouwen met een joodse man. Salomon de Leeuw had het idee opgevat dat Carla en Willem te veel verschilden. Een joodse meisje uit een goed en degelijk gezin, en dan Willem, een vechtersbaas, voor de duvel niet bang, een grote mond en een marktkoopman die in de ogen van de vader van Carla eigenlijk van een lagere stand was. Het ging zo ver dat Carla door haar vader naar Amsterdam werd gestuurd. Om daar te werken. Echter het was zijn bedoeling om Carla en Willem uit elkaar te halen. "Dan gaat die verliefdheid wel over". Juni 1942 vertrekt Carla naar Amsterdam. Het is een constatering achteraf, maar had Salomon de Leeuw maar geluisterd naar de vrienden en vriendinnen van Willem en Carla. "Een jongen met een hart van goud. Altijd recht door zee, een prachtvent. Zijn onderwijzer zei: "Hij had trouwens iets trouws, ja, dat had hij als kind al". Als haar vader direct toestemming had gegeven, dan had Willem waarschijnlijk alles in het werk gesteld om zijn meisje te redden. Nu had hij alleen maar de optie om naar haar toe te gaan, haar op te zoeken, en mee te gaan op weg naar vernietiging.

Juni 1942 - Augustus 1942 Amsterdam

№	Gezinshoofd en familieleden	№	Van	Datum, van waar:	Datum, waartoe:
62 A.R. Scheldestraat					
1	Rozenberg, Herman	12	1	van het 123 hoog	19 42, Helderbosch
2	Veldman, Johannes L.	90	1	16 Jul 43 Zandvoort	11/12 Zandvoort 20 Aug 43
3	Kusters, Charles H.	11	1	1942 Geulstr 15 II	Geulstr 15 II
4	Smidt, Willy B J (Kuster)	20	1	202 regel 16	

1	de Leeuw, Maria C. B.	17	1	1942 Meppel	4/43 Bll.
2	Schröder, Merian A	23	1	1/9/44 Gorssel	1/12/45
3	Schröder, Merian A	23	1	1/9/44 Gorssel	1/12/45
3	Korsten, Jozette	42	1	1/12/45	1/12/45
3	Boccardo, Maria C. B.	17	1	1/12/45	1/12/45
3	Wille, Rijkman Cornelis	22	1	1/12/45	1/12/45
3	Kooijman, Pieterrella S	25	1	1/12/45	1/12/45
3	Smidt, Willy B J	20	1	202 regel 3	202 regel 4

Carla vertrekt begin juni naar Amsterdam, waar zij zich op 8 juni laat inschrijven op de Scheldestraat 62 1 hoog. Ze komt als dienstmeisje in dienst van de Familie Rozenberg. Het vertrek van Carla naar Amsterdam is een klap in het gezicht van Willem. Hij wilde zo graag bij zijn Carla blijven en had er van alles voor over om haar vader te overtuigen van zijn goede wil. Het geluk wil dat een oudere zus van Willem, Roelofje, in Amsterdam woont en hier kan hij terecht om toch iedere week bij Carla te zijn. Elk weekend pakte Willem de trein naar Amsterdam. Als ze samen aan het wandelen waren droeg Willem vaak een Jodenster op zijn kleren. Hij deed dat uit solidariteit, en om bij haar te horen. De Jodenster werd op 1 mei 1942 verplicht gesteld door de bezetter. Samen liepen zij door de stad, genietend van elkaar, pratend over de onzekere toekomst. Daar in Amsterdam, zo ver weg van huis, van hun geliefde Meppel konden ze vrij en ongezien rondlopen. Ze hebben daar waarschijnlijk de gelukkigste tijd samen doorgebracht. Salomon de Leeuw, de vader van Carla, had al snel in de gaten dat deze liefde niet te breken was en hij liet al zijn bezwaren varen, en ze mochten zich gaan verloven.

Uit overlevering blijkt dat hij het aanstaande bruidspaar een brief heeft gezonden met de hartelijke felicitaties. Wat waren ze gelukkig toen in juni en juli 1942. Iedereen mocht het nu weten dat ze een stel waren en dat ze bij elkaar hoorden. Onafscheidelijk waren ze in die maanden.

Carla ontkomt echter niet aan de maatregelen die aan de Joodse bevolking wordt opgelegd. De bezetter wordt steeds harder en meedogenlozer. Openbare gelegenheden worden voor Joden verboden. Na het invoeren van de Jodenster in mei 1942 beginnen ook de deportaties. In juni komt er een volledige reisverbod voor de joden en komt er een avondklok, en op 4 juli 1942 worden de eerste oproepen verstuurd voor de deportaties naar Duitsland. Op 14 juli 1942 worden de eerste 800 joden uit Amsterdam per trein naar Westerbork vervoerd. Niet lang daarna krijgt Carla een oproep dat zij zich moet melden bij de Zentralstelle für jüdische Auswanderung te Amsterdam aan de Euterpestraat, tegenwoordig de Gerrit van der Veenstraat.

Wat is er precies gebeurd in de dagen nadat Carla de oproep heeft gekregen. Heeft zij bij de Joodsche Raad aangeklopt en gevraagd om een Sperre, een tijdelijke vrijstelling van deportatie? Ze heeft geweten dat de kans klein was om een dergelijke vrijstelling te verkrijgen, immers ze werkte niet bij de Joodsche Raad, of in de oorlogsindustrie, en volgens de bezetter was ze ongetwijfeld niet tot enig nut. Heeft zij misschien gedacht aan onderduiken? Het moet een vreselijk moment zijn geweest om te beslissen wat te doen. Als Willem het misschien voor het zeggen had dan zou hij een onderduikadres voor haar gezocht hebben. Maar wat zou dat dan betekenen voor haar familie en vrienden. Zouden die onder druk worden gezet door de bezetter. Was Willem op de hoogte? Hebben ze contact gehad in die periode? In een artikel in de libelle van 1962 staat:..."Zij waren er allemaal bij: Willem, zijn zuster, zijn zwager. Willem was er bij en hij huilde als een kind. Hij huilde hartverscheurend en de mensen in de tram, op de terugweg, vroegen zich af wat er met hem aan de hand was. Een grote sterke vent huilt immers niet". Carla had besloten om te gaan. Wars van alle verhalen over dood en verderf in de kampen dacht zij dat het niet zo'n vaart zou lopen. "Willem, het komt goed".

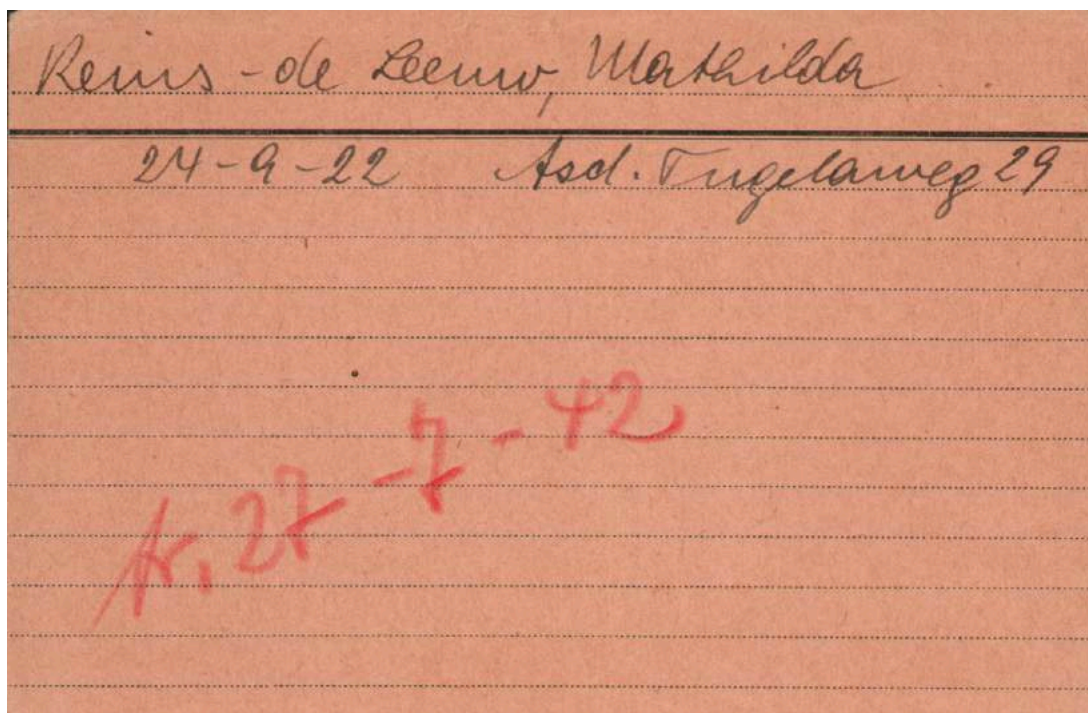
Mathilde de zus van Carla en haar man waren een paar weken eerder, waarschijnlijk op 21 juli al, naar Westerbork gegaan. Mathilde en Isaac woonden aan de Tugalaweg 29 III hoog in Amsterdam. Het kan zijn dat Carla, ondanks haar verliefdheid, ondanks alles, juist daarom naar Westerbork wilde. Ze wilde misschien wel bij haar zus zijn.

Het is onbekend of Carla zich van de "Zentralstelle für jüdische Auswanderung" heeft moeten melden bij de Hollandsche Schouwburg en dat ze daarvan naar Westerbork is vervoerd. In de zomer van 1942 werd de Hollandse Schouwburg aan de Plantage Middenlaan gevorderd als "umschlagplatz" (verzamel- en deportatieplaats). Vanaf de zomer van 1942 zijn rond de 70.000 joden vanuit de Hollandsche schouwburg op transport gezet.

Carla komt op dinsdag 4 augustus 1942 aan op station Hooghalen en moet dan nog 5 km lopen om zich te melden bij Kamp Westerbork. Bij aankomst in Westerbork werd zij direct geregistreerd, en hoorde ze in welke barak zij ondergebracht werd. Binnen enkele dagen verdwijnt Carla achter het prikkeldraad van doorgangskamp Westerbork. Weg van familie, maar bovenal weg van haar geliefde Willem.

12959	4 AUG. 1942	W 5 k
de LEEUW, Carla	1533/11	
A'dam, Scheldestr. 62 I	4 AUG. 1942	
14.6.20 Meppel		
nederl.		
dienstbode		Cohen
ongeh.		
170 521		

Tot haar vreselijk verdriet is haar zus Mathilde en haar man Isaac niet meer in Westerbork. Zij werden beiden op transport gesteld op 27 juli 1942. Transport nr. 5 vanaf Westerbork (Hooghalen) met 1010 gedeporteerden. Dat moet een ongelooflijke schok geweest zijn voor Carla. Ze was daar nu definitief alleen.

4 augustus - 30 september 1942

Willem is radeloos nadat hij uit Amsterdam terug is in Meppel. Verdrietig en ontroostbaar door het gemis van zijn Carla. Hij besluit op dinsdag 4 augustus naar Westerbork te fietsen. Een afstand van ongeveer 40 km. Het weer was slecht. Hij moest opboksen tegen een harde wind, het regende en de zon liet zich niet zien. Een mistroostige tocht naar Westerbork.

Willem heeft nog de mogelijkheid gehad om met Carla te spreken en beloofde haar om de volgende dag, woensdag 5 augustus, terug te komen. Ze spraken met elkaar en ze wisten beiden dat Carla ieder moment op transport gesteld kon worden. In de begin maanden waren er twee transporten per week, op maandag en vrijdag. Het kon dus snel gaan. Willem koesterde ieder moment dat hij Carla kon zien. Al was het maar van een afstand. Al moest hij schreeuwen om haar aandacht te krijgen. Omdat er 2 transporten per week waren werden de lijsten van het volgende transport soms al twee dagen van te voren bekend gemaakt. Willem heeft op 6 augustus, donderdag marktdag in Meppel, al geweten dat Carla de volgende dag weg moest. De lijsten waren bekend en Carla stond er op. 7 augustus 1942 gaat zij naar het oosten, naar Auschwitz. Willem voelt aan de ene kant de verplichting om op de markt te staan, maar hij maakt iedereen duidelijk dat hij afscheid wil nemen van Carla. "Ik ga straks naar Carla om afscheid te nemen". Dat zijn ook gelijk de laatste woorden die zijn vrienden van hem horen, nooit zal hij zijn familie meer zien. Wat er toen precies gebeurd is blijft een speculatie. Alles wijst er op dat Willem een Jodenster heeft opgedaan en dat hij tijdens de chaotische verlopen mars van Westerbork naar station Hooghalen is meegelopen met Carla. Misschien heeft hij toen nog niet eens de intentie gehad om mee te gaan. Hij wilde haar hand vasthouden tot het laatste moment, haar omhelzen, kussen. Het moet intens verdrietig zijn geweest. Het kan zijn dat hij op het laatste moment heeft besloten om samen met Carla in de trein te stappen. Willem kennende is hij woedend geweest op de onmenselijke behandeling van de bewakers. Toen heeft hij misschien de voor hem dramatische keuze gemaakt: "ik heb je gekozen dus blijf ik bij je". Er werd niets meer vernomen van Willem.

Op 7 augustus 1942 vertrekt transport nummer 8 naar Auschwitz met Carla en met Willem. 987 gedeporteerden, waaronder 234 kinderen. De trein telde 21 wagons. Slechts 1 persoon heeft de oorlog overleefd. Diezelfde week nog wordt een briefje bij zijn familie in Meppel bezorgd "Willem mee". Hij heeft het waarschijnlijk bij Sappemeer uit de trein gegooid. (bron artikel: Enzo van Steenberghe NRC Media - Meppeler Courant 4 mei 2022).

Een van de mede gedeporteerden was Edith Stein. Zij was een Rooms-Katholieke Joods-Duitse Filosofe en behoorde tot de Orde van de Karmelieten. Zij is vermoedelijk een dag na aankomst, 9 augustus 1942, in Auschwitz vermoord. op 11 oktober 1998 werd zij heiligverklaard. Bij aankomst in Auschwitz zijn Carla en Willem als nog van elkaar gescheiden. Ze zijn niet direct vermoord door de Nazi's. Ze waren nog in hun bloei van het leven en "bruikbaar materiaal". Carla werd naar de vrouwenbarakken gestuurd en Willem verdween ergens tussen de tienduizenden mannen. Beiden verdwenen in de verschrikking.

In 1946 komt er een onderzoek opgang naar Willem Kel. Op 23 september 1946 is er een brief van het Informatiebureau van het Nederlandsche Rode Kruis aan de afdeling Meppel van het Nederlandsche Rode Kruis en wordt er een dossier aangemaakt.

DOSSIER 17847
NEDERL. BÜRGER

KEL

WILLEM

op 21-4-1919 te Meppel

Burgerl. staat: DOSSIER

Beroep: A. Comm. Aangifte
 Land: 10-4-51
 adres: N. R. K. afd Meppel

Wordt gezocht door: Jen

Voorn. Gest.nm. N. R. K. afd Meppel

Adres: Kel was verloofd met een Joodse meisje, dat 6 aug 1942 getransporteerd werd naar Westerbork en begeleidde het meisje op 7-8-1942 op uit Westerbork getransporteerd naar Duitsland via Nieuwe Schans, van waar J.C. 63608.46 invrager op: 23-9-46 ingelicht op: 2.02

het laatste bericht van Kel werd ontvangen, meldende dat hij meemist. Blyblauw werd hij gelijk gezocht met de Joden. Sinds dien niets meer vernomen.

Per. van N.R.K. afd. Meppel. Aanvraag is doorgezonden naar Afd. Aanvraag verwerkt om inst. van N.R.K. afd. Meppel.

J.C. 1/83535/46 8 Oct. '46
J.C. 1/83535/46 8 Oct. '46
8/4604/49 sch. van N.R.K. afd. Meppel
haerending van foto voor plaatsing in "Appel"

Dagtek. St. Crt. 29-10-53
 Dat. overl. } volg. 30-9-43
 Pl. overl. } volg. 10-9-43

IN STATISTIEK VERWERKT

Dossier; 17847 **T/D** 29912
 Name: KEL, Willem

BD: 21-4-19 BP: Meppel Nat: Holl

War als nicht-Jude verlobt mit einem jüdis Mädchen, und ist freiwillig mit dem Judent port, womit sie am 7-8-1942 aus Westerbork Auschwitz deportiert wurde, mitgegangen. S dem fehlt jede Spur.

INFORMATIE-BUREAU
 NEDERLANDSCHE ROOD
 D

In de Staatscourant van 27 april 1950 wordt het overlijden van Carla de Leeuw officieel bekend gemaakt:

1942, O.
n. 43751 LEEUW, Carla de, 14 Juni 1920, Meppel.
Won. Asd. † 30 Sept. 1942, O.
nl 43755 LEEUW, Richard Gerrit de, 13 Febr. 1937.

Op 30 januari 1954 wordt na een lang onderzoek en briefwisselingen tussen de familie Kel en instanties officieel een overlijdensakte opgemaakt voor Willem Kel.

1954

Nr. 14

Heden, Op dertig September
negentienhonderd vier en vijftig, verscheen voor mij, ambtenaar van de burgerlijke
stand van ~~MEPPEL~~
twee en veertig is in de omgeving van Buisson
oud in Polen overleden jaar, Kel, Willem, geboren
wonende te een en twintig April negentienhonderd
negentien te Meppel, wonende te _____, die verklaarde
dat op Meppel, woon van: Kel, Johannes en: Rier,
negentienhonderd vier en vijftig, te Roeloff _____ uur,
De aangifte van dit overlijden _____ minuten, in de gemeente
Meppel is overleden: is aan mij ambtenaar van de
Burgerlijke Stand van Meppel schriftelijk gedaan
vanwege de Minister van Justitie
oud _____
geboren _____
wonende te _____

Da aangever verklaarde uit eigen wetenschap van het overlijden kennis te dragen.
Waarvan akte, welke overeenkomstig de wet is voorgelezen, op heden
dertig januari negentienhonderd vier en vijftig.
De ambtenaar voornoemd,
W. Kel

Voor miljoenen slachtoffers uit de Tweede Wereldoorlog is er geen graf. Vermoord en vernietigd in de kampen. Willem Kel wordt als niet-Jood elk jaar met respect herdacht in Meppel. 232 Joden uit Meppel werden door de Duitsers vermoord. Het monument voor de Joodse slachtoffers uit Meppel staat in het Slotplantsoen, en het kijkt uit naar de plek waar de voormalige synagoge stond. Willem Kel heeft een plek gekregen op dit momument samen met zijn Carla.

Horst-Simons, G. de	26 · 2 · 1904	1942	Auschwitz
Horst, M. de	24 · 4 · 1939	1942	Auschwitz
Horst, M. de	23 · 3 · 1899	1943	Auschwitz
Horst, S. de	8 · 6 · 1934	1942	Auschwitz
Kan, E.	23 · 6 · 1930	1942	Auschwitz
Kan-Wolff, F.	21 · 7 · 1902	1942	Auschwitz
Keizer, N.	22 · 7 · 1862	1942	Westerbork
Keizer, R.	8 · 10 · 1870	1943	Sobibor
Kel, W.	21 · 4 · 1919	1942	Auschwitz
Khan-Ernsthal, S.	23 · 4 · 1865	1942	Auschwitz
Kleef-Frank, D. van	24 · 4 · 1883	1942	Auschwitz
Kleef, J. van	12 · 4 · 1887	1942	Auschwitz
Kleef, L. van	18 · 12 · 1921	1943	Auschwitz
Klein, A.	24 · 9 · 1901	1943	Auschwitz

Horst-Simons, G. de	26 · 2 · 1904	1942	Auschwitz
Horst, M. de	24 · 4 · 1939	1942	Auschwitz
Horst, M. de	23 · 3 · 1899	1943	Auschwitz
Horst, S. de	8 · 6 · 1934	1942	Auschwitz
Kan, E.	23 · 6 · 1930	1942	Auschwitz
Kan-Wolff, F.	21 · 7 · 1902	1942	Auschwitz
Keizer, N.	22 · 7 · 1862	1942	Westerbork
Keizer, R.	8 · 10 · 1870	1943	Sobibor
Kel, W.	21 · 4 · 1919	1942	Auschwitz
Khan-Ernsthal, S.	23 · 4 · 1865	1942	Auschwitz
Kleef-Frank, D. van	24 · 4 · 1883	1942	Auschwitz
Kleef, J. van	12 · 4 · 1887	1942	Auschwitz
Kleef, L. van	18 · 12 · 1921	1943	Auschwitz
Klein, A.	24 · 9 · 1901	1943	Auschwitz

Familie de Leeuw en Familie Kel

Vader, Salomon de Leeuw overleden op 19 februari 1943 te Auschwitz.

Moeder, Vogeltje de Leeuw-van de Rhoer overleden op 19 februari 1943 te Auschwitz.

Zus, Mathilde de Leeuw overleden op 30 september 1942 te Auschwitz.

Broer, Mozes de Leeuw overleden op 31 maart 1944 te Auschwitz.

De oorlog heeft in het gezin Kel voor veel verdriet gezorgd. Daar was het verdwijnen van Willem en de jarenlange zoektocht naar hem. Altijd gedacht en gehoopt dat hij eenmaal weer aan de deur zou staan. Misschien tegen beter weten in, want zij kende het buitenbeentje Willem. Zij wisten dat hij Carla nooit alleen zou laten.

Het wrange is dat een broer van Willem, Peter Kel, geboren op 4 november 1910 zich in 1943 aanmeldt bij de Waffen-SS. Hij wist van zijn broer en Carla en hij moet een vermoeden hebben gehad dat Willem nooit meer terug zou komen. Peter Kel werd opgeleid tot chauffeur en werkte in Veenendaal en later in Noordwijkerhout. Na de oorlog komt hij voor de rechterbank en wordt er 15 jaar gevangenisstraf geëist. De President van de Rechtbank in Assen, Mr. Nauta, zei: "Je had de commandant dood moeten rijden inplaats van hem naar Zutphen te brengen". Peter Kel wordt uiteindelijk tot 12 jaar veroordeeld met aftrek. Het is zeer waarschijnlijk dat Peter Kel naar de mijnen in Limburg is gestuurd. Foute Nederlanders kregen de keuze om in de mijnen te gaan werken en konden zodoende hun straf uitzitten. Peter Kel overleed op 4 december 1977 in Brunssum.

Nawoord

30 september 2022 is het 80 jaar geleden dat Willem en Carla zijn vermoord in Auschwitz. De zoektocht naar, en de reconstructie van het leven van Willem Kel en Carla de Leeuw is nog lang niet ten einde. Deze bijdrage is geschreven ter nagedachtenis van hen beiden, nu bijna 80 jaar geleden. Willem Kel is een oud oom van ons en broer van onze oma Hendrika Spraakman-Kel, geboren op 11 december 1902.

Op 10 juni 2022 ontvangt Willem Kel postuum het Mobilisatie-Oorlogskruis uit handen van Luitenant-Kolonel B.T.J. Kuipers, Commandant 45e Pantser Infanterie Bataljon "Regiment Infanterie Oranje Gelderland". De uitreiking vindt plaats in Kamp Westerbork. De plek waar Willem en Carla hand in hand weg zijn gegaan en onbewust afscheid hebben genomen van het leven. In de zelfde maand, waarschijnlijk op 15 juni, wordt er een struikelsteen "Stolpersteine" voor Willem Kel geplaatst in de Ambonstraat 15 te Meppel.

Als de liefde zwijgt

Liefste,
ik zoek je in deze stilte
in de kille van deze plek
op deze ruïnes
van gebroken dromen
en gedoofde sterren
waar liefde eenzaam lijdt
niemand verder kan leiden
en vervolgens zwijgt
Lieveeling,
kom dicht bij me staan
nu de liefde zwijgt
ik heb het koud en ik heb vrees
verwarm mij met herinnering
aan voorbije dagen van lichtvoetigheid
en het zoet van onvervulde hunkering
Liefste,
zelfs als de liefde zwijgt
in het duister van deze nacht
zie ik haar alsnog
lievend in je ogen spreken
zodra mijn stem versmacht
zal mijn kus op jouw lippen sterven
draag mij dan in je adem
onuitsprekelijk als dwarrelend as
van wat ooit was
zwevend over een dor veld van lijken
maar morgen komt de wind
voert ons over berg en dal
naar de dijken terug
en misschien op een dag
ontwaken we in een kind,
wellicht in regels van een gedicht,
of in de stilte van een Meppeler Mug
en weten we het onuitsprekelijke
weer boven de Meppeler Toren
uit-te-spreken...

** Opgedragen tijdens de dodenherdenking op 4 mei 2014 aan Willem Kel en Caria de Leeuw*

Hayat

Hayat Ezzeroli, Stadsdichter Meppel

Op 4 mei 2014, tijdens de 4 mei herdenking in Meppel, leest stadsdichter Hayat Ezzeroli in de Grote of Maria Kerk in Meppel een eigen gedicht voor, opgedragen aan Willem Kel en Carla de Leeuw.

Deze bijdrage heb ik alleen kunnen schrijven door de onvermoeide speurtochten van mijn broer Richard Spraakman door de vele archieven en internet databases. Zijn kennis en ervaring op het gebied van WO2, het lezen van documenten, het interpreteren van feiten en zijn redactionele steun is meer werk geweest dan het schrijven van deze bijdrage. Richard Spraakman is verzamelaar en voorzitter van de Stichting Oud Indiëgangers Meppel.

De zoektocht naar het leven van Willem en Carla blijft doorgaan, naar de exacte omstandigheden in de oorlogsjaren, en de dramatische gebeurtenissen in de beide families.

Ani L'Dodi V'Dodi Li
(Mijn liefste is van mij en ik ben van hem)

Referenties:

- Namenmonument Amsterdam
- Het boek van Verloren Namen - Kristin Harmel
- De 102.000 Namen
- <https://www.joodsmonumentmeppel.nl>
- Joden in Meppel, 1940-1945 - T.J. Rinsema
- oorlogsbronnen.nl
- westerborkportretten.nl
- Willem Kel en Carla de Leeuw, Libelle nr. 18, 29e jrg, 5 mei 1962
- Oprechte Steenwijker Courant 25.4.1975
- Dedemsvaartsche Courant 26.4.1975
- Artikel geschreven door CPK (Meppelen Courant ?)
- Het Koninkrijk der Nederlanden in Oorlogstijd, deel 6, pagina 32.
- joodsmonument.nl
- krijgsgevangenen.nl
- mscmeppel.nl
- National Archief
- Website Joods Cultureel Kwartier. <https://www.jck.nl/nl/longread/chronologie-van-de-jodenvervolging>
- artikel Enzo van Steenberghe NRC Media
- Artikel Meppeler Courant 4 mei 2022